

RCB01

**Trichophoro cespitosi-
-Sphagnetum papillosum
Osvald 1923**

Koberce rašeliníku
bradavčitého se
suchopýrkem trsnatým

Tabulka 16, sloupec 6 (str. 724)

Nomen mutatum propositum et nomen conservandum
propositum

Orig. (Osvald 1923): *Scirpus austriacus*-*Sphagnum papillosum*-Ass. (*Scirpus austriacus* = *Trichophorum cespitosum*)

Syn.: *Scirpetum cespitosi* Osvald 1923 p. p. (§ 25),
Sphagnetum medii subatlanticum Tüxen 1937,
Erico-Sphagnetum magellanici Moore 1968 p. p.,
Eriophoro vaginati-Trichophoretum cespitosi
(Osvald 1923) Steiner 1992 p. p.

Diagnostické druhy: ***Andromeda polifolia***, *Calluna vulgaris*, ***Carex pauciflora***, *Drosera rotundifolia*,
Eriophorum vaginatum, *Melampyrum pratense*,
Oxycoccus palustris* s. l.**, ***Trichophorum cespitosum,
Vaccinium uliginosum; ***Gymnocolea inflata***,
Polytrichum strictum, *Sphagnum capillifolium* s. l. (*S. rubellum*), ***S. majus***, ***S. papillosum***,
S. recurvum s. l., ***S. tenellum***

Konstantní druhy: *Andromeda polifolia*, ***Calluna vulgaris***,
Carex pauciflora, *Drosera rotundifolia*,

Eriophorum vaginatum, *Melampyrum pratense*,
Oxycoccus palustris* s. l.**, ***Trichophorum cespitosum,
Vaccinium uliginosum; *Gymnocolea inflata*,
Polytrichum strictum, *Sphagnum capillifolium* s. l. (*S. rubellum*),
S. majus, ***S. papillosum***,
***S. recurvum* s. l.**, *S. tenellum*

Dominantní druhy: ***Calluna vulgaris***, ***Trichophorum cespitosum***;
Sphagnum capillifolium* s. l.** (*S. rubellum*), ***S. papillosum, ***S. recurvum* s. l.**

Formální definice: *Trichophorum cespitosum* pokr. > 5 % AND (*Sphagnum papillosum* pokr. > 5 % OR skup. ***Sphagnum papillosum***)

Struktura a druhové složení. Charakter bylinného patra určuje dominantní suchopýrek trsnatý (*Trichophorum cespitosum*), vytvářející drobné trsy. V nižším bylinném patře se uplatňuje poléhavá klikva (*Oxycoccus palustris* s. l.). Dále se pravidelně vyskytují *Andromeda polifolia*, *Calluna vulgaris*, *Eriophorum vaginatum* a *Vaccinium uliginosum*. V oceánických částech Evropy se více prosazují druhy *Erica tetralix* a *Narthecium ossifragum*. U nás roste *Erica tetralix* v této vegetaci pouze na jedné lokalitě, a to na Malé Jizerské louce v Jizerských horách. Druhové složení našich porostů je oproti porostům ze severozápadní Evropy ochuzeno i o některé oceánické druhy jätrovek, např. *Odontoschisma sphagni*. V mechovém patře dominuje nejčastěji *Sphagnum papillosum*, někdy také *S. recurvum* s. l. Diagnosticky významný je pro tuto asociaci výskyt rašeliníku *S. tenellum*. Z dalších mechorostů mohou být přimíšeny např. *Gymnocolea inflata*, *Sphagnum capillifolium* s. l. a *S. majus*. V oceánických částech Evropy je častý druh *S. affine*, který se však u nás vyskytuje na okraji areálu, je velmi vzácný a v tomto společenstvu nebyl zaznamenán. Druhová bohatost bylinného patra je ve srovnání s ostatní vrchovištní vegetací průměrná: porosty obsahují kolem 8 druhů cévnatých rostlin a 3–7 druhů mechorostů na ploše 4 až 25 m².

Stanoviště. Společenstvo je na vrchovištích vázáno na trvale vlhká místa, která navazují na šlenky. U nás je patrně hladina vody během roku více rozkolísaná než v oceánické Evropě, kde jsou tato společenstva uváděna ze stanovišť se stále vysokou a stagnující hladinou vody (Økland 1989, Rodwell 1991). U nás byl zaznamenán maximální pokles hladiny vody v sušších obdobích roku

Obr. 380. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papilloso*. Horské vrchoviště se šlenky na Čihadlech v Jizerských horách. (P. Hájková 2006.)

Fig. 380. A montane bog with hollows at Čihadla in the Jizerské Mountains, northern Bohemia.

Obr. 381. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papilloso*. Horské vrchoviště s vřesovcem čtyřřadým (*Erica tetralix*) a rašeliníky *Sphagnum fallax* a *S. papillosum* na Malé Jizerské louce v Jizerských horách. (P. Hájková 2006.)

Fig. 381. A montane bog with *Erica tetralix*, *Sphagnum fallax* and *S. papillosum* at Malá Jizerská louka in the Jizerské Mountains, northern Bohemia.

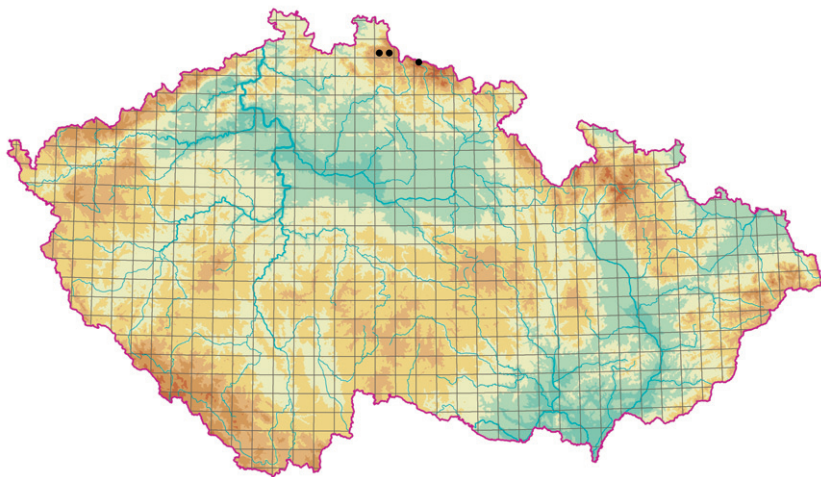
o 25 cm (Houšková 1981). Existence této vegetace je podmíněna nadbytkem srážek a vyrovnanými mírnými teplotami během celého roku. Jizerské hory, kde se tato vegetace u nás vyskytuje, patří k nejvlhčím částem České republiky. Protože stojí jako překážka v cestě západním a severozápadním frontálním systémům, patří mezi oblasti s nejvyššími srážkami u nás (nad 1200 mm ročně; Tolasz 2007); v polohách s rašelinnými pánvemi dosahují srážkové úhrny až 1400 mm za rok (Houšková 1981). Ochranu před mrazem u nás poskytuje dlouhotrvající sněhová pokrývka, hluboká přibližně 2 m. Půdy jsou rašelinné, tvořené z větší části nerozloženými rašeliničky, silně kyselé a s velmi malým obsahem minerálů (Houšková 1981). Porosty s *Trichophorum cespitosum* na vysokohorských prameništích k této asociaci nepatří.

Dynamika a management. Vzhledem ke vzácnosti této vegetace u nás se o její dynamice mnoho neví. V Jizerských horách se vyskytuje v mozaice s vegetací šlenků a dalších společenstev třídy *Oxycocco-Sphagnetea* a představuje sukcesně dlouhodobě stabilní společenstvo. Při větší rozkolísanosti vodního režimu však může zarůstat klečí.

Rozšíření. Tato vegetace se vyskytuje na pokryvných i vyklenutých vrchovištích v západní Evropě a oceánických částech Skandinávie, kde je trvalý nadbytek srážek a nedochází k zimnímu promrzání. Rodwell (1991) uvádí z Británie podobná

společenstva jako „*Erica tetralix-Sphagnum papillosum* raised and blanket mire“. Asociace byla popsána ze Švédska (Osvald 1923) a porosty se *Sphagnum papillosum* a *Trichophorum cespitosum* jsou udávány i z Norska (Moen & Singsaas 1994) a severozápadního Německa (Tüxen 1937, Passarge 1964). Celkové rozšíření v Evropě bude možné stanovit až po kritické nadnárodní syntéze vrchovištní vegetace. Totožná vegetace může totiž být v dosavadní literatuře zahrnuta i do širěji pojaté asociace *Erico-Sphagnetum magellanici* Moore 1968, udávané např. z Nizozemska (Schaminée et al. in Schaminée et al. 1995: 287–316) a Belgie (Moore in Tüxen 1968: 306–320); zde však v ní převládají druhy s oceánickým rozšířením a téměř chybí *Trichophorum cespitosum*. V České republice a rakouských Alpách (Steiner 1992) se asociace *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papillosum* vyskytuje na východní až jihovýchodní hranici svého areálu a dál na východ už nezasahuje. U nás se nachází především v Jizerských horách, a to na několika lokalitách, např. na Malé Jizerské louce a na Klečové louce (Houšková 1981, Králová 2005). Vzácně a fragmentárně se vyskytuje také v Krkonoších.

Variabilita. U nás je asociace vzhledem k výskytu na okraji areálu a omezení na dvě menší oblasti málo variabilní. V některých porostech se více uplatňují mechorosty *Gymnocolea inflata* a *Sphagnum majus*, což indikuje zamokřenější stanoviště v blízkosti šlenků, případně mělké, v létě vysychající šlenky.

Obr. 382. Rozšíření asociace RCB01 *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papillosum*.

Fig. 382. Distribution of the association RCB01 *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papillosum*.

Hospodářský význam a ohrožení. Přímý hospodářský význam společenstvo nemá, i když podobně jako ostatní vrchovištní vegetace zadržuje srážkovou vodu a zpomaluje její odtok. Významné je také hromadění organických látek ve formě rašeliny. Ohrožení představují imise a případné odvodnění, které však v horských polohách není aktuální.

Syntaxonomická poznámka. Západoevropští autoři zahrnují podobná společenstva do asociace *Erico-Sphagnetum magellanicum* Moore 1968. Náplň této asociace je však velmi široká (Moore in Tüxen 1968: 306–320) a zahrnuje různé typy vrchovištní vegetace od extrémně oceánických až po subkontinentální, odpovídající například asociaci *Andromeda polifoliae-Sphagnetum magellanicum*. K posouzení vzájemného syntaxonomického vztahu asociací *Erico-Sphagnetum magellanicum* Moore 1968 a *Trichophoro-Sphagnetum papillosum* Osvald 1923 bude nutná podrobnější syntéza. V Německu a Rakousku se společenstva s dominantními *Trichophorum cespitosum* a *Sphagnum papillosum* někdy řadí do široce pojaté asociace *Eriophoro vaginati-Trichophoretum cespitosum* (Osvald 1923) Steiner 1992, subasociace *E. v.-T. c. sphagnetosum tenelli* (Osvald 1925) Dierßen ex Steiner 1992 (Dierssen 1982, Steiner 1992). V novějších německých přehledech je asociace *Eriophoro vaginati-Trichophoretum cespitosum* zúžena na boreální typy a pro subatlantská společenstva s *Trichophorum cespitosum* je použito jméno *Erico-Sphagnetum magellanicum* (Pott 1995, Rennwald 2000).

Nomenklatorická poznámka. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papillosum* Osvald 1923 je jméno popsané metodami tzv. uppsalské školy, a proto je podle Kódu neplatné. Vzhledem k jeho dlouhodobému používání však navrhneme jeho konzervaci ve smyslu článku 52 Kódu.

■ **Summary.** This suboceanic, ombrotrophic bog vegetation type is characterized by the dominance of *Trichophorum cespitosum* tussocks in the herb layer and *Sphagnum papillosum* and *S. tenellum* in the moss layer. Many suboceanic species common in western Europe are absent in this vegetation in the Czech Republic, but some of them (e.g. *Erica tetralix* and *Lycopodiella inundata*) do occur in places. This vegetation occupies permanently wet sites, often situated near bog hollows. In the Czech Republic, this association mainly occurs in the Jizerské Mountains, which receive the highest precipitation in the country.

Tabulka 16. Synoptická tabulka asociací vegetace vrchovišť (třída *Oxycocco-Sphagnetea*).**Table 16.** Synoptic table of the associations of bog vegetation (class *Oxycocco-Sphagnetea*).

- 1 – RCA01. *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi*
 2 – RCA02. *Andromeda polifoliae-Sphagnetum magellanici*
 3 – RCA03. *Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo*
 4 – RCA04. *Sphagno-Pinetum sylvestris*
 5 – RCA05. *Ledo palustris-Pinetum uncinatae*
 6 – RCB01. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papilloso*
 7 – RCC01. *Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti*
 8 – RCC02. *Empetro nigri-Sphagnetum fusci*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
Počet snímků	65	59	40	8	9	8	8	11
Počet snímků s údaji o mechovém patře	65	59	40	8	9	8	8	11

Stromové a keřové patro***Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo***

<i>Pinus mugo</i>	5	5	93	.	.	.	.	9
<i>Pinus x pseudopumilio</i>	.	.	8	.	.	.	.	.

Sphagno-Pinetum sylvestris

<i>Pinus sylvestris</i>	5	2	5	100	11	.	.	9
-------------------------	---	---	---	-----	----	---	---	---

Ledo palustris-Pinetum uncinatae

<i>Pinus rotundata</i>	3	2	.	.	100	.	.	.
------------------------	---	---	---	---	-----	---	---	---

Diagnostické druhy pro dvě asociace

<i>Betula pubescens</i>	5	2	5	25	22	.	.	18
-------------------------	---	---	---	----	----	---	---	----

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Picea abies</i>	9	17	20	63	22	.	.	18
<i>Betula pendula</i>	.	.	.	25	.	.	.	.

Bylinné patro***Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo***

<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	22	41	75	13	22	25	25	27
<i>Vaccinium myrtillus</i>	32	41	90	75	44	25	50	27
<i>Rubus chamaemorus</i>	.	3	10	.	.	.	.	.

Sphagno-Pinetum sylvestris

<i>Ledum palustre</i>	6	.	.	38	11	.	.	.
<i>Molinia caerulea</i> s. l.	28	24	10	75	22	13	50	.

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Oxycoccus palustris</i> s. l.	72	90	78	63	89	88	13	91
<i>Eriophorum vaginatum</i>	100	93	90	88	100	63	63	91
<i>Vaccinium uliginosum</i>	54	85	98	63	67	50	75	73

Tabulka 16 (pokračování ze strany 724)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Andromeda polifolia</i>	11	86	40	13	56	75	63	73
<i>Carex pauciflora</i>	11	76	10	.	.	50	63	18
<i>Empetrum nigrum</i> s. l.	12	66	50	.	11	13	38	27
<i>Calluna vulgaris</i>	42	73	65	25	33	88	38	64
<i>Melampyrum pratense</i>	23	24	45	13	.	75	.	36
<i>Trichophorum cespitosum</i>	.	10	3	.	.	100	100	9
<i>Drosera rotundifolia</i>	17	22	8	25	22	50	.	36

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Carex nigra</i>	29	14	5	25	11	.	13	9
<i>Avenella flexuosa</i>	20	14	20	.	.	.	13	9
<i>Eriophorum angustifolium</i>	17	14	8	38	.	13	25	.
<i>Potentilla erecta</i>	12	3	.	13	.	13	25	9
<i>Homogyne alpina</i>	2	7	8	.	.	13	25	.
<i>Carex rostrata</i>	8	5	.	.	.	.	25	.
<i>Nardus stricta</i>	3	2	.	.	.	13	25	.
<i>Peucedanum palustre</i>	2	.	.	25	.	.	.	.

Mechové patro***Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi***

<i>Polytrichum commune</i>	53	28	30	13	44	.	.	18
----------------------------	----	----	----	----	----	---	---	----

Vaccinio uliginosi-Pinetum mugo

<i>Cephalozia bicuspidata</i>	6	7	23	.	.	.	.	.
<i>Ptilidium ciliare</i>	.	.	25	.	.	.	.	.

Ledo palustris-Pinetum uncinatae

<i>Sphagnum cuspidatum</i>	6	7	10	13	33	.	.	9
----------------------------	---	---	----	----	----	---	---	---

Trichophoro cespitosi-Sphagnetum papilloso

<i>Sphagnum papillosum</i>	6	5	5	.	.	100	.	.
<i>Sphagnum majus</i>	3	2	3	.	.	50	.	.

Trichophoro cespitosi-Sphagnetum compacti

<i>Sphagnum compactum</i>	.	2	.	.	.	.	100	.
<i>Cetraria islandica</i>	.	7	20	.	.	.	50	.

Empetro nigri-Sphagnetum fusci

<i>Sphagnum fuscum</i>	.	3	5	.	11	.	.	100
<i>Cladonia deformis</i>	.	2	8	.	.	.	.	18
<i>Aulacomnium palustre</i>	9	14	8	38	44	.	.	64

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Sphagnum recurvum</i> s. l.	100	67	83	75	67	88	.	45
<i>Sphagnum magellanicum</i>	27	29	53	25	78	.	13	73
<i>Polytrichum strictum</i>	13	45	50	50	56	50	50	73

Tabulka 16 (pokračování ze strany 725)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Sphagnum russowii</i>	16	38	38	.	.	.	13	9
<i>Gymnocolea inflata</i>	2	17	10	.	.	63	75	9
<i>Sphagnum capillifolium</i> s. l.	19	31	38	25	56	63	.	64
<i>Mylia anomala</i>	2	12	20	.	.	.	.	27
<i>Dicranum undulatum</i>	.	2	13	.	.	.	.	18
<i>Sphagnum tenellum</i>	3	7	.	.	11	50	.	18

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Dicranum scoparium</i>	6	5	50	.	.	.	13	.
<i>Pleurozium schreberi</i>	8	3	45	.	11	.	.	18
<i>Straminergon stramineum</i>	17	21	8	.	11	.	.	.
<i>Pohlia nutans</i>	8	9	30	13	11	.	.	18
<i>Sphagnum palustre</i>	3	3	.	25	.	.	.	.

Obr. 324. Srovnání asociací vegetace pramenišť a rašelinišť pomocí Ellenbergových indikačních hodnot, nadmořských výšek a pokryvnosti bylinného patra. Vysvětlení grafů viz obr. 24 na str. 78.

Fig. 324. A comparison of associations of spring and mire vegetation by means of Ellenberg indicator values, altitude and herb layer cover. See Fig. 24 on page 78 for explanation of the graphs.

